

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ความร่วมมือระหว่างไทย-ลาว ในด้านวิชาการ (2544-2549): กรณีศึกษาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคอีสานของไทยกับลาว ซึ่งผู้ศึกษาจะได้สรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและความสำคัญของเนื้อหาซึ่งจะสามารถจำแนกไว้ดังต่อไปนี้

6.1 บทสรุปตามวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการความร่วมมือระหว่างไทย-ลาว ในด้านวิชาการในช่วงปี พ.ศ.2544-2549
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความร่วมมือทางด้านวิชาการระหว่างไทย-ลาว จนส่งผลให้นักศึกษาชาวลาวเดินทางเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยของไทยเพิ่มมากขึ้น
3. แนวทางในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทย – ลาว ในด้านวิชาการ ที่เป็นประโยชน์ต่อในอนาคตสืบไป

6.1.1 เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการความร่วมมือในด้านวิชาการระหว่างไทย-ลาว ในช่วงปีพ.ศ.2544-2549

จากผลการศึกษาที่ได้รวบรวมทั้งจากข้อมูลเอกสารต่างๆ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความร่วมมือระหว่างไทย-ลาว ในด้านวิชาการ ในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2544 – 2549 ได้มีพัฒนาการของความร่วมมือเป็นไปในทางที่ดีเพิ่มมากขึ้น รุ่งเรืองขึ้น หรือมีความคืบหน้าเป็นไปอย่างต่อเนื่องมากกว่าในทุกช่วงสมัยของในอดีตที่ผ่านมา โดยผลของความร่วมมือในด้านวิชาการที่มีพัฒนาการเป็นไปด้วยดีและรุดร้นนั้น เห็นได้จากปรากฏการณ์ของลักษณะกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีจำนวนขยายตัวเพิ่มมากขึ้น หรือมีจำนวนปริมาณเพิ่มมากขึ้น ทั้งในรูปของความร่วมมือแบบทวิภาคีและพหุภาคีอย่างหลายเท่าตัว อาทิเช่น ในด้านจำนวนลักษณะของกิจกรรมโครงการต่างๆ ในช่วงระหว่างปีพ.ศ.2544-2549 ได้มีจำนวนมากถึง 330 กว่าโครงการ ซึ่งในแต่ละ

ปีจะมีโครงการความร่วมมือที่ดำเนินการต่อกันมีความเป็นไปได้อย่างต่อเนื่องและเพิ่มจำนวนสูงขึ้น
ทุกๆ ปี

ในด้านเงินทุน ก็จะมีวงเงินของความร่วมมือหรือมีมูลค่าสูงถึง 305,310 ล้านบาท และอีก
ทั้งยังพบว่านักศึกษาชาวลาวที่เข้ามาศึกษาอยู่ในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จน ณ
ปัจจุบันมีจำนวนรวมทั้งสิ้นแล้ว 2,317 คน ซึ่งคิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์แล้วนำมาเทียบกับจำนวน
ปริมาณของนักศึกษาชาวต่างชาติอื่นๆ ก็จะพบว่าร้อยละ 90 เป็นจำนวนนักศึกษามาจากประเทศลาว
มากที่สุดและยังมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัวมากกว่าในช่วงอดีตที่ผ่านมาอีกด้วย เป็นต้น

ทั้งนี้เพราะ เป็นผลมาจากความของสำคัญของปัจจัยหลักๆ ดังนี้ ประการแรก คือ
ความสำคัญในเรื่องความมั่นคงทางการเมืองและการมีเสถียรภาพ เอกภาพด้วยกันทั้งสองฝ่าย อาทิ
ฝ่ายไทยมีการจัดตั้งรัฐบาลเพียงพรรคการเมืองเดียวด้วยการชนะการเลือกตั้งในระบอบ
ประชาธิปไตยที่มีจำนวน ส.ส. ได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ ส่วน
ฝ่ายประเทศลาว ก็มีความเข้มแข็งและความมั่นคงในระบอบการเมืองแบบลัทธิอุดมการณ์
คอมมิวนิสต์มาอย่างช้านานอยู่แล้ว จึงทำให้ทั้งสองประเทศสามารถที่จะดำเนินนโยบายทางการ
ต่างประเทศให้เป็นไปได้อย่างต่อเนื่องและมีความสอดคล้องกันหรือตอบรับกันได้อย่างลงตัวถาวร
หรือสามารถที่จะปฏิบัติต่อกันได้อย่างแท้จริงและสร้างสรรค์ตามความเหมาะสมขึ้นได้ เป็นต้น
ประการที่สอง คือ ทั้งสองประเทศได้รับผลของความเกื้อหนุนจากสายสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มี
ร่วมกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านเชื้อชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีความเชื่อ
ภาษาและศาสนา มาเป็นตัวช่วยสร้างเสริมให้เกิดความเข้าใจร่วมกันให้มีความแน่นแฟ้นและ
ใกล้ชิดแนบแน่นมากขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นจึงทำให้ทั้งสองประเทศสามารถที่สร้างกรอบความร่วมมือ
ในด้านวิชาการมีความเป็นไปได้อย่างกว้างขวางขึ้นหรือมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นได้ ซึ่งทั้งนี้ความ
ร่วมมือดังกล่าว ได้อยู่บนพื้นฐานของความเกื้อหนุนจากสายสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีพัฒนาการ
ด้วยดีต่อกัน เป็นต้น ส่วนประการสุดท้ายคือ ความสำคัญในเรื่องของผลประโยชน์แห่งชาติร่วมกัน
เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ร่วมกัน การช่วยสร้างเสริมระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้
มีต่อกันแน่นแฟ้นมากขึ้น เป็นต้น

ดังนั้น ผลของความสำคัญทั้งสามประการที่กล่าวมาในข้างต้นนั้น จึงมีส่วนที่จะช่วย
กระตุ้นหรือเปิดโอกาส ให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทยและลาว ในด้านวิชาการให้
มีความเป็นไปได้และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า มีความเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดมากกว่า
ในทุกสมัยที่ผ่านมาได้ นอกจากนี้จากผลการศึกษายังพบว่า ประเทศไทยและ สปป.ลาว เป็นคู่
ประเทศที่มีระดับการพัฒนาความร่วมมือภายใต้กรอบในด้านวิชาการระหว่างกันมากที่สุด เมื่อเทียบกับ
กับในบรรดาประเทศเพื่อนบ้านทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการกำหนดแผนงานยุทธศาสตร์

แผนงานทั้งระยะสั้นและระยะยาวเป็นประจำทุกปี การทำข้อตกลงร่วมกันในลักษณะของ (MOU) ที่เปิดกว้างและขยายตัวไปสู่องค์กร มูลนิธิ หน่วยงาน สถาบัน ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่หลากหลาย เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ การมีนักศึกษาชาวลาวที่ลี้ภัยหลบหนีเข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยของไทยเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกๆ ปี เป็นต้น

6.1.2 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างไทย – ลาว ในด้านวิชาการ จนส่งผลทำให้มีนักศึกษาชาวลาวเดินทางเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยของไทยที่เพิ่มมากขึ้น (2544 – 2549)

ในระยะเริ่มแรกประเทศไทยและลาว ได้ดำเนินความร่วมมือในด้านวิชาการ โดยเน้นการพัฒนาบุคลากรในลักษณะการให้ทุนการศึกษาทุนฝึกอบรมดูงาน และโครงการพัฒนาใน 3 สาขาหลักได้แก่ การศึกษา การเกษตร และสาธารณสุข ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้ ได้ก่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างกันที่นำไปสู่การสานต่อและขยายกรอบความร่วมมือระหว่างกันเรื่อยมา จนเริ่มเป็นรูปธรรมขึ้นใน ปี พ.ศ. 2542 ภายหลังจากการเดินทางไปเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวของรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยไทย ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ดำเนินกิจกรรมความร่วมมือในด้านวิชาการต่อกันหลายๆ ด้านเพิ่มมากขึ้นทั้งในระดับส่วนกลาง หน่วยงานหรือองค์กรท้องถิ่น และสถาบันในระดับอุดมศึกษาต่างๆ โดยได้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและคณาจารย์ระหว่างกัน ภายใต้โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและคณาจารย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงและโครงการของสถาบันอุดมศึกษาไทยและลาว ตามความข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือในด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนนักการแพทย์การฝึกอบรมด้านการแพทย์และการออกแบบหลักสูตรการจัดการฝึกอบรมด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศ การฝึกอบรมในด้านการสาธารณสุขและสาขาพยาบาล เป็นต้น

ปัจจุบัน (2544 – 2549) ความร่วมมือระหว่างไทย-ลาวในด้านวิชาการ ได้มีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับจนสามารถที่จะขยายกรอบความร่วมมือไปสู่ช่องทางอื่นๆ หรือสาขาอื่นๆ มากมาย ผลจากความร่วมมือระหว่างไทยและลาว ในด้านวิชาการที่มีพัฒนาการไปในทางที่ดีนี้ ได้ส่งผลให้เกิดปัจจัยที่มีต่อการเดินทางเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทยของนักศึกษาและประชาชนชาวลาวอย่างเพิ่มมากขึ้นและเป็นไปอย่างหลายช่องทาง ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาชาวลาวได้เดินทางเข้ามาศึกษาต่อยังประเทศไทยที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและเป็นไปอย่างต่อเนื่องในทุกๆ ปีนั้น เป็นผลมาจากความสำคัญของปัจจัยในหลายๆ ด้านด้วยกัน ซึ่งผู้ศึกษาได้จำแนกผลออกเป็น 2 ปัจจัยหลักๆ ที่จะสามารถสรุปไว้พอสังเขปดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยโดยตรง ได้แก่ ปัจจัยแรกคือ เป็นผลมาจากปัจจัยในเรื่องของการศึกษาและแหล่งของการศึกษาที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นโดยจากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่แล้วนักศึกษาชาวลาวจะได้รับทุนทางการศึกษาจากแหล่งทุนต่างๆ ให้เดินทางเข้ามาศึกษาในประเทศไทย เช่น ทุนจากรัฐบาลของทั้งสองประเทศที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นในทุกๆ ปี หรือแหล่งทุนอื่นๆ อย่างแหล่งทุนจากหน่วยงานองค์การระหว่างประเทศ อาทิ WHO, PAFA, JICA, UNESCO แหล่งทุนจากมูลนิธิ Rockefeller Foundation, Ford Foundation, CIDSE Laos และโครงการ GMS, ACMECS, MIF เป็นต้น ปัจจัยที่สองคือ ปัจจัยในเรื่องของการมีภูมิประเทศหรือพรมแดนที่อยู่ใกล้ชิดติดกัน จึงทำให้นักศึกษาชาวลาสามารถที่จะเดินทางเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทยได้อย่างสะดวกและสบายเพิ่มมากขึ้นหรือสามารถที่จะเดินทางแบบไปเช้า-เย็นกลับ ก็ได้ และที่สำคัญประเทศไทยและลาว ในปัจจุบัน ยังมีการเปิดใช้ระบบการคมนาคมสัญจรไป-มา ต่อกันที่ทันสมัยและมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น เช่น ในการคมนาคมทางบกก็มีสะพานข้ามแม่น้ำโขงเปิดใช้ถึง 2 แห่งแล้ว ในทางน้ำก็มีท่าเทียบเรืออยู่ทุกๆ จุดที่มีพื้นที่ติดต่อกัน ส่วนในทางอากาศก็มีการเปิดเที่ยวบินระหว่างกันเพิ่มขึ้นหลายเที่ยวบิน เป็นต้น ปัจจัยที่สามคือ ปัจจัยในด้านของวัฒนธรรมทางภาษารากเหง้าของทั้งสองชาติที่มีลักษณะคล้ายคลึงและเหมือนกัน โดยที่ประชาชนทั้งสองประเทศสามารถที่จะสื่อสารเข้าใจกันรู้เรื่องได้โดยง่ายและไม่ต้องใช้ล่ามแปล ดังนั้นจึงทำให้นักศึกษาชาวลาสามารถที่จะเดินทางเข้ามาศึกษาในประเทศไทยได้อย่างง่ายขึ้น สามารถที่จะศึกษาสำเร็จตามหลักสูตรได้เร็วกว่าและไม่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่ยากลำบากต่อการศึกษาล่าเรียนเหมือนกับนักศึกษาประเทศเพื่อนบ้านชาติอื่นๆ เช่น นักศึกษาชาวพม่า เวียดนาม กัมพูชา จีน ที่เมื่อจะสื่อสารและพูดคุยกับคนไทยต้องใช้ภาษาราชการอย่างภาษาอังกฤษหรือไม่ก็ต้องสื่อสารกันโดยใช้ล่ามแปลภาษาชาติของตัวเองที่ยุ่งยากและไม่สะดวกต่อการสื่อสารเท่าที่ควร เป็นต้น

และปัจจัยสุดท้ายคือ เป็นผลมาจากการได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐบาลของทั้งสองประเทศ ที่ร่วมมือกันอย่างจริงจัง ใส่ใจและสร้างสรรค์ โดยอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างกันอย่างเท่าเทียมและสมัครใจต่อกัน จึงทำให้ผลของความร่วมมือในด้านวิชาการในช่วงระยะเวลาดังกล่าว สามารถที่จะไปพัฒนาไปทางที่ดีหรือมีการขยายตัวไปสู่สาขาต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่รับผิดชอบก็สามารถที่จะมีเงินงบประมาณหรือได้รับงบประมาณจากรัฐบาลมาสนับสนุนโครงการ แผนงานหรือนโยบายอื่นๆ ให้ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องขึ้นได้ อาทิ การให้ทุนการศึกษา การจัดโครงการฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างกัน เป็นต้น

2. ปัจจัยโดยอ้อม ได้แก่ปัจจัยในด้านของการประสานความร่วมมือระหว่างกันของสถาบันอุดมศึกษาไทย-ลาว ที่มีการประสานความร่วมมือต่อกันเพิ่มมากขึ้นและสามารถที่จะดำเนินการร่วมกันได้อย่างสอดคล้องและราบรื่น ต่อเนื่อง ปัจจัยในด้านของความคล้ายคลึงและความเกื้อหนุนทางสายสัมพันธ์ในด้านของภาษา สังคม วัฒนธรรม ศาสนา และประเพณีความเชื่อ การรับรู้ ที่ทั้งสองประเทศมีความผูกพันร่วมกันมาอย่างช้านาน ปัจจัยในด้านของความพร้อมทางมาตรฐานระบบหลักสูตรที่มีคุณภาพและมีความหลากหลายของหลักสูตรสาขาวิชาเรียนของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย และรวมทั้งจำนวนสถาบันทางการศึกษา ในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยก็ยังมีจำนวนมากและมีอยู่ทั่วไปในทุกภูมิภาค ทุกจังหวัด โดยเฉพาะทางภาคอีสานที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศลาวมากที่สุด จึงทำให้นักศึกษาชาวลาวสามารถที่จะเดินทางเข้ามาศึกษาในประเทศไทยได้ง่ายขึ้น สะดวกขึ้น และตรงตามความต้องการของผู้เรียนได้ และปัจจัยในด้านของระดับค่าครองชีพในประเทศไทยที่ยังถูกประหยัดและไม่แพงเหมือนกับประเทศอื่นๆ ที่มีระดับของการพัฒนาประเทศที่ใกล้เคียงหรือเท่าๆ กับประเทศไทย เป็นต้น

6.1.3 แนวทางการพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทย – ลาว ในด้านวิชาการ

จากผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมแล้วความร่วมมือระหว่างไทย-ลาว ในด้านวิชาการนั้น ทั้งสองประเทศควรจะต้องร่วมมือกันดำเนินการตามแนวทางที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย ด้วยการสร้างความเข้าใจในทางที่ดีร่วมกัน ได้ดังต่อไปนี้

1. ประเทศไทยควรปลูกฝังภาพลักษณ์ที่ดีหรือสร้างทัศนคติที่ดีต่อประเทศลาว ให้เพิ่มมากขึ้น เพราะ นอกจากนี้ อุปสรรคในด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวยังคงมีปรากฏบ่อยครั้งที่เป็นการแสดงออกทางคำพูด การพาดหัวข่าวของสื่อมวลชน และมุขตลกต่าง ๆ ของนักแสดง ซึ่งแสดงออกในลักษณะที่ไม่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และความคิดที่ว่าประเทศไทยเหนือกว่าลาว นับได้ว่าเป็นปัญหาพื้นฐานหลักปัญหาหนึ่งต่อความสัมพันธ์และมิตรภาพไทย – ลาว การมีทัศนคติทางลบ ความหวาดระแวง และความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ในบางครั้งก็ทำให้เกิดปัญหาการกระทบกระทั่งกัน เช่น คนไทยมักตีความหรือตลกไทยบางครั้งมักจะใช้เรื่องของคนลาวเป็นมุขตลก ขบขัน ล้อเลียน จึงทำให้คนลาวสะเทือนใจและอับอายอยู่บ่อยครั้ง เป็นต้น

2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในด้านต่างๆ ให้มีความแน่นแฟ้นและมีความผูกพันจิตใจกันเพิ่มมากขึ้น ด้วยการสร้างความเข้าใจระหว่างกันให้เป็นไปอย่างจริงใจ และเคารพในหลักการความปรองดองสมานฉันท์ ดังจะแยกอธิบายแบ่งออกเป็นในด้านต่างๆ ต่อไปนี้

2.1) ในด้านการเมือง

ผู้นำทางการเมืองของทั้งสองประเทศต้องพยายามผูกมิตรสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อกัน ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและให้ความเข้าใจร่วมกันอย่างลึกซึ้ง เพราะความสัมพันธ์ทางการเมืองเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เปราะบางและอ่อนไหว โดยเฉพาะการดำเนินนโยบายทางการเมืองซึ่งทั้งประเทศมีประสบการณ์และบทเรียนที่เข้มข้นของในอดีตที่ผ่านมาแล้ว ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ความแตกต่างทางด้านลัทธิอุดมการณ์ในช่วงสงครามอินโดจีน ที่ทั้งสองประเทศอยู่คนละฝ่ายกันหรืออยู่คนละขั้วกัน ในด้านการเมืองโดยฝ่ายไทยอยู่ข้างกลุ่มประเทศโลกเสรีอย่างสหรัฐอเมริกา (ฝ่ายขวา) ที่กำลังทำสงครามกับฝ่ายซ้ายหรือกลุ่มประเทศที่ยึดถือในลัทธิอุดมการณ์แบบคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ที่สำคัญอย่างไม่น่าจดจำคือกรณีข้อพิพาทบ้านร่มเกล้า ในจังหวัดพิษณุโลกเมื่อปี ค.ศ. 1984 หรือปี พ.ศ. 2531 ซึ่งทั้งสองประเทศต้องเผชิญกับสภาวะทางการเมืองที่ตึงเครียดต่อกัน และในที่สุดทั้งสองประเทศก็ต้องดำเนินนโยบายหรือมาตรการทางการเมืองต่างประเทศแบบแข็งก้าว และรุนแรง จนนำมาซึ่งความบาดหมางและการสูญเสียต่อกันทั้งชีวิตและทรัพย์สินอันใหญ่หลวง เป็นต้น

ดังนั้น จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตดังกล่าวมันเหมือนรอยร้าวหรือบาดแผลที่ฝังลึกต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้คนทั้งสองประเทศในทุกระดับชั้น ที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งความเข้าใจผิดและก่อให้เกิดการมีอคติต่อกันในภาพลบจนไม่มีความไว้วางใจ สงสัยคลางแคลงใจกันในกิจกรรมด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันไปด้วย ฉะนั้นแล้ว ผู้นำทางการเมืองของทั้งสองประเทศจึงต้องมีความสนใจและเอาใจใส่กันอย่างละเอียดละออโดยเฉพาะในเรื่องของนโยบายทางการเมืองต่างประเทศที่ประชาชนของทั้งสองประเทศมีความรู้สึกนึกคิดการรับรู้ที่มีต่อกันว่าเป็นอย่างไร คนลาวมองคนไทยว่าอย่างไร อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้คนลาวมีความรู้สึกเช่นนั้นกับคนไทย ทั้งทางด้านบวกและด้านลบ เพื่อที่จะทำให้เรารู้จักตัวเองได้ดียิ่งขึ้น และก็ยังจะช่วยให้ประเทศไทยและลาวมีความเข้าใจกันในลักษณะ “รู้เขารู้เรา” มากขึ้นและลึกซึ้งขึ้นกว่าเดิม อันจะนำไปซึ่งแบบอย่างแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย – ลาว ให้เป็นไปแบบยั่งยืนและยังจะเป็นตัวอย่างต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับเพื่อนบ้านประเทศอื่น ๆ ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติปรองดองและเข้าใจซึ่งกันและกันได้อีกด้วย เป็นต้น

2.2) ในด้านเศรษฐกิจ

ประเทศไทยและ สปป.ลาว ควรมีการสร้างภาพลักษณ์ต่อกันให้มีลักษณะทางด้านเศรษฐกิจเป็นไปแบบการพึ่งพาอาศัยกันดังคำกล่าวที่ว่า “ไปฝั่งโน้นได้กินปลา มาฝั่งนี้ได้กินข้าว” มากกว่าที่จะเป็นไปแบบการเอารัดเอาเปรียบกัน เพราะปัจจุบันนี้ ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในด้านเศรษฐกิจดูเหมือนว่าประชาชนชาวลาวจะมองประเทศไทยไปในทางที่ติดลบหรือเชิงลบอยู่บ้าง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่นักลงทุนชาวไทยเข้าไปทำธุรกิจในด้านต่าง ๆ แล้ว ก่อให้เกิดความเสียหายและหวังจะสร้างผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว หรือรวมไปถึงการที่ประเทศไทยส่งนำเข้าสินค้าจากประเทศ สปป.ลาว เป็นจำนวนมากก็จริง แต่ประเทศไทยซื้อสินค้าจากประเทศสปป.ลาว มาในราคาที่ถูกลงและไม่เป็นธรรม อย่างเช่น สินค้าพวกป่าไม้ ไม้เป็นท่อน ไม้แปรรูป สินค้าพลังงานอย่างไฟฟ้า เป็นต้น นอกจากนี้ โครงการเมกโปรเจกใหญ่ ๆ ที่ประเทศไทยและลาวร่วมทุนหรือร่วมมือกันนั้นส่วนมากเนื้อในของโครงการแอบซ่อนเร้นไปด้วย ความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ของฝ่ายไทยมากกว่าสปป.ลาวอยู่เสมอ ๆ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นประเทศ สปป.ลาว ก็ตระหนักดีว่าการทำธุรกิจหรือการลงทุนมันก็ย่อมเป็นไปตามวัฏจักรของระบบปลาใหญ่กินปลาเล็กหรือประเทศที่พัฒนาว่าย่อมได้เปรียบประเทศที่ด้อยกว่าอยู่เสมอ ดังนั้น ถึงระบบเศรษฐกิจของโลกจะเป็นไปแบบใด แต่ทางฝ่ายของประเทศสปป.ลาว ก็ยังอยากให้ประเทศบ้านพี่เมืองน้องอย่างไทย มีความเข้าใจในสภาพการณ์ของ สปป.ลาว อย่างแท้จริง และมีการสร้างสายใยของความสัมพันธ์ในด้านเศรษฐกิจให้เป็นไปแบบผูกพันฉันท์ญาติพี่น้องที่พึ่งพาอาศัยกัน และพร้อมที่จะพัฒนาไปด้วยกันมากกว่าการเอารัดเอาเปรียบ สร้างผลประโยชน์โดยมากแต่เพียงฝ่ายเดียว เป็นต้น

2.3) ในด้านสังคม วัฒนธรรม และอื่น ๆ

ประเทศไทย – ลาว ควรดำเนินความร่วมมือ หรือความสัมพันธ์ทางการต่างประเทศให้มีการพัฒนาไปในด้านที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ ตลอดจนพยายามใช้ความเกื้อหนุนกันในปัจจุบันทางด้านต่าง ๆ ให้เกิดผลประโยชน์มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของประวัติศาสตร์หรือเชื้อชาติของคนไทย หรือคนใด ของประชาชนทั้งสองประเทศที่มาจากต้นกำเนิดเดียวกัน จึงมีรูปร่าง ผิวพรรณ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ในเรื่องของพรมแดน ประเทศไทย – ลาว ก็มีพรมแดนที่อยู่ใกล้ชิดติดกันเป็นระยะทางที่ยาวหลายพันกิโลเมตร เป็นต้น และที่สำคัญ ผู้นำของทั้งสองประเทศควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชน ควรจะปลูกฝังให้ประชาชนทำดี ให้เกียรติ และเคารพนับถือซึ่งกันและกัน และตระหนักถึงความเสมอภาค

ตลอดจนรัฐบาลของทั้งสองประเทศ ควรกระชับความสัมพันธ์ให้มีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ควรให้เป็นความสัมพันธ์รอบด้าน คือ ควรให้ครอบคลุมไม่เฉพาะแต่ทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจเท่านั้น หากควรรวมถึงด้านสังคมและวัฒนธรรมและอื่น ๆ ด้วย เพราะลาวเป็นประเทศเพื่อนบ้านของไทยเพียงประเทศเดียวที่ประชาชนของทั้งสองประเทศสามารถที่จะสื่อสารกันได้ด้วยภาษาประจำชาติของตนเองโดยไม่ต้องใช้คนกลาง หรือภาษากลาง เพราะความที่มีเชื้อสายเดียวกัน และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในด้านอื่น ๆ อีกหลายด้าน แต่ด้วยเหตุที่ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของลาวยังด้อยกว่าไทยรวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ของลาวอยู่มาก ดังนั้น จึงควรที่รัฐบาลไทยจะหันมาให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลลาวให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมทั้งทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งก็จะช่วยให้คนลาวมองคนไทยในภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น ไม่มองในแง่ว่า คนไทยหรือประเทศไทยคอยมุ่งแต่จะเอารัดเอาเปรียบเขาในทางเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียว นอกจากนั้นรัฐบาลไทยโดยเฉพาะผู้นำรัฐบาลควรที่จะให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างลาวให้มากขึ้น แทนที่จะหวังพึ่งแต่ประเทศมหาอำนาจที่อยู่ห่างไกลซึ่งจะไม่ให้ความสำคัญกับประเทศไทยเท่ากับพันธมิตรที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันกับเขา ดังนั้น การเชื่อมโยงระหว่างผู้นำในระดับรัฐบาลระหว่างไทยและลาวควรจะมีให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะเมื่อลาวได้เข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียนแล้ว รัฐบาลไทยควรให้ความสำคัญเปรียบที่มีอยู่กับลาวเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ด้วยการหันมาเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงนี้ให้มากที่สุดเพื่อรักษาความสัมพันธ์ให้ยั่งยืนไว้ และไม่ควรที่จะมุ่งเน้นแต่เฉพาะในด้านการค้าและการลงทุนเพียงด้านเดียว เป็นต้น

6.2 ปัญหาที่ค้นพบ

1. ประเทศไทยยังมีระบบการรับรู้ หรือระบบความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศ สปป.ลาว ไม่ลึกซึ้งดีพอ คือ ประเทศไทยเองก็ยังขาดความบกพร่องในเรื่องของการทำความเข้าใจหรือศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศ สปป.ลาวอย่างจริงจัง จึงทำให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศ สปป.ลาว ที่ประเทศไทยรับมาอาจบิดเบือนหรือไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง อาทิเช่น ประเทศไทยเข้าไปให้การช่วยเหลือกับประเทศ สปป.ลาว แต่ฝ่ายเดียวมากเกินไป ก็จะทำให้ประเทศ สปป.ลาว หวาดระแวงหรือไม่เชื่อใจ จนคิดว่าประเทศไทยเข้ามาปลูกพืชหวังผลจะคอยกอบโกยเอาผลประโยชน์จาก สปป.ลาว ในอนาคตแต่เพียงฝ่ายเดียว เป็นต้น

2. ค่านิยมของคนไทยที่มองคนลาวอย่างด้อยต่ำ และเป็นเรื่องตลกขบขัน คือ ประชาชนคนไทยยังติดภาพค่านิยมล้อเลียนมองคนลาวเป็นเรื่องตลก โดยคิดว่าคนลาวเป็นคนที่หน้าตาไม่ทันสมัย ลำหลัง พูดภาษาที่ตลก และชอบดูถูกว่าชาติลาวเป็นชาติที่ทุกข์ยากไม่มีการพัฒนา ดังนั้น จึงมักถูกคนไทยนำมาล้อเลียนเป็นเรื่องตลกขบขัน อาทิเช่น คนไทยได้สร้างภาพยนตร์ชื่อเรื่องหมากเตะโลกตะลึงที่เกี่ยวข้องกับชาติลาวมาเป็นเรื่องล้อเลียนตลกขบขัน เป็นต้น

3. ทุนการศึกษาที่ไม่ต่อเนื่องจนจบหลักสูตร คือ ปัญหานี้ นักศึกษาชาวลาวยังประสบกันเป็นส่วนใหญ่ เพราะ นักศึกษาชาวลาวยาวส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทย จะได้รับทุนการศึกษาจากรัฐบาลทั้งสองประเทศ องค์กร สถาบัน และหน่วยงานต่าง ๆ แต่เนื่องจากทุนนั้น ๆ จะให้แก่ตามปีหลักสูตรที่กำหนดไว้ อาทิเช่น ทุนของรัฐบาลของทั้งสองประเทศที่ให้แก่นักศึกษาชาวลาว เรียนในคณะพยาบาลศาสตร์หลักสูตร 2 ปี แต่ถ้าหากศึกษาชาวลาวยังเรียนไม่จบตามกำหนด ปีการศึกษาต่อไปนักศึกษาชาวลาวยังจะต้องหาทุนเรียนต่อเอง เป็นต้น

4. รัฐบาลลาวยังมีนโยบายอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของลาวอยู่มาก จึงเกรงว่าวัฒนธรรมจากประเทศเพื่อนบ้าน จะเข้ามาทำลายวัฒนธรรมลาวดั้งเดิม เสื่อมลง คือ ในปัญหานี้ รัฐบาลของ สปป.ลาวก็ยังมองในเรื่องการรักษาวัฒนธรรมของชนชาติลาวเองมาเป็นปัจจัยสำคัญอยู่ จึงเกรงว่าเมื่อส่งประชาชนชาวลาวยังไปศึกษาภายนอกประเทศมาก ๆ เมื่อศึกษาจบกลับมาแล้ว อาจจะนำเอาวิถีชีวิตหรือค่านิยมความเชื่อใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในสังคมชุมชน ประเทศของตน จนทำให้วิถีชีวิต ค่านิยม หรือวัฒนธรรม ศิลปะดั้งเดิมของตนเลือนหายไป หรือเสื่อมสูญไปนั่นเอง

5. รัฐบาลลาวยังมีนโยบายที่ต้องการจะส่งเสริมให้ประชาชนศึกษาภายในประเทศของตน เป็นส่วนมาก คือรัฐบาล สปป.ลาว เองก็ต้องการที่จะส่งเสริมให้ประชาชนชาวลาวได้รับการศึกษา จากภายในประเทศของตนเองเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อต้องการจะพัฒนาระบบการศึกษาให้เกิดความ เจริญก้าวหน้า มั่นคง ภายในชาติให้มากที่สุดก่อนที่จะส่งไปเรียนหรือศึกษาข้างนอกประเทศ อาทิเช่น นักศึกษาชาวลาวในระดับปริญญาตรี ยังไม่ค่อยที่จะได้รับอนุญาตจากรัฐบาลของ สปป. ลาว ให้ออกไปศึกษาข้างนอกประเทศ ดังที่ประเทศไทยก็เช่นกัน ส่วนมากจะมีนักศึกษาชาวลาที่ เข้ามาเรียนหรือศึกษาในประเทศไทย พบว่าอยู่ในระดับปริญญาโท เอก เป็นส่วนมาก เป็นต้น

6. ค่านิยมของประชาชนชาวลาที่ต้องการจะทำงานหาเงินมากกว่าที่จะเรียนหรือศึกษาต่อ คือ ประเทศ สปป.ลาว ยังมีสภาพความเป็นอยู่ที่ทุกข์ยาก มากกว่าประเทศไทยอยู่มาก จึงทำให้ ประชาชนส่วนใหญ่ของ สปป.ลาว เลือกที่จะตัดสินใจทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัว มากกว่าที่จะ ตัดสินใจเลือกศึกษาเรียนต่อในระดับสูง ที่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง และไม่มีทุนทรัพย์พอ อาทิเช่น เด็ก หรือเยาวชนชาวลา เมื่อเรียนจบชั้นปฐมวัย แล้วก็มักจะออกมาใช้แรงงานทำงานชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะกรรมกร แบกหาม ที่ลักลอบเข้ามาเป็นแรงงานต่างด้าวทำงานในประเทศไทย เป็นต้น

7. อัตราการอ่านออกเขียนได้ ของประชาชนชาวลายังมีไม่สูง โดยเฉพาะในถิ่นที่ ห่างไกลกันดาร คือ ประเทศ สปป.ลาว ยังมีประชากรที่อ่านหนังสือและเขียนหนังสือยังไม่ออก จำนวนมาก ยิ่งโดยเฉพาะเมืองหรือแขวงต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกล ยังไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนหรือ ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ ความสามารถให้มียังความรู้ ในระดับที่สูงเท่าที่ควร

6.3 อุปสรรคในการศึกษาที่ค้นพบ

1. หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีการจัดเก็บข้อมูลที่ไม่ชัดเจน และไม่แน่นอน จึงทำให้ เมื่อนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มา เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วไม่ค่อยสอดคล้องกัน และไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

2. หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่มีการประสานงานกันอย่างที่ควร จึงทำให้เมื่อผู้ศึกษาจะ ไปเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลได้อย่างไม่ครอบคลุม ครบถ้วน และไม่เต็มประสิทธิภาพ

3. หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่รายงานผล หรือนำเสนอข้อมูลเข้าสู่ส่วนกลาง จึงทำให้ การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างยากลำบาก และข้อมูลที่ได้มาจึงไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

4. หน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทย มักจะจัดเก็บข้อมูลของตนเองแต่ฝ่ายเดียว จึงทำให้มี การรับรู้ข้อมูลของฝ่ายไทยมากกว่าฝ่ายลาว เป็นส่วนมาก

5. การไม่ค่อยได้รับความสนใจจากแหล่งข้อมูลหรือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในการไปขอข้อมูล โดยที่สำคัญหน่วยงานนั้นๆ ไม่ค่อยที่จะให้ข้อมูลในเชิงลึกเท่าที่ควร เมื่อเป็นเช่นนี้ข้อมูล ที่ทำการวิจัยจึง ไม่ค่อยจะหยั่งลึกถึงข้อมูลความเป็นจริงเท่าที่ควร

6. แหล่งข้อมูลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ค่อยได้จัดเก็บข้อมูลไว้ เป็นอย่างรูปธรรม และที่สำคัญข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่ย้อนหลังไม่ค่อยได้จัดเก็บไว้ จึงทำให้เมื่อนำข้อมูลมาอ้างอิงกับ ปัจจุบัน จึงยากลำบากและไม่ค่อยชัดเจน

7. หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการเก็บข้อมูลมักมีพิธีการหรือขั้นตอนที่ยุ่งยาก และ ไม่ค่อยจะอำนวยความสะดวก จึงทำให้เกิดการจัดเก็บข้อมูลที่ล่าช้าใช้เวลานานจนเกินไปในบางพื้นที่

6.4 ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาความร่วมมือระหว่างไทย - ลาว ในด้านวิชาการกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพราะการศึกษาในด้านนี้ปัจจุบันมีน้อยมาก ดังนั้น เพื่อให้เกิดพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็น แนวทางในการสร้างประโยชน์ร่วมกันต่อไปในอนาคต จึงควรสานต่อในประเด็นนี้ให้เพิ่มมากขึ้น

2. ภาครัฐควรมีการสนับสนุนส่งเสริม ให้มีการไปทำรายงานการวิจัยที่ประเทศ สปป.ลาว ให้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นจริงตามสภาพการณ์ของฝ่ายลาวให้มากขึ้น ไม่ใช่เน้นหนักแต่ข้อมูลของฝ่ายไทยอย่างเดียว

3. ทั้งสองประเทศควรจะร่วมมือกันส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันที่มีอยู่ให้มี ระดับที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ทั้งนี้เพื่อจะได้ลดสภาวะความหวาดกลัว หรือหวาดระแวงซึ่งกันและลงไปจนหมดสิ้น และมีแต่ความเข้าใจอันดีระหว่างกันสืบไปในอนาคต

4. ทั้งสองประเทศควรส่งเสริมนโยบายทางการต่างประเทศร่วมกันอย่างจริงจัง สร้างสรรค์ และเป็นไปแบบการเอื้อประโยชน์ ซึ่งกันและกัน ในทุกด้าน ๆ ไม่ใช่จะทำดีต่อกัน เพื่อหวังผลประโยชน์แต่เพียงผู้เดียว

5. การแก้ไขปัญหาต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งสองฝ่าย และต้องเป็นการดำเนินไปในทุกระดับของความร่วมมือ ไม่ว่าจะเป็นระดับรัฐบาลกับรัฐบาล หรือประชาชนกับประชาชน นอกจากนี้ในการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายควรจะมีการทำความเข้าใจและประสานความสอดคล้องกันทั้งในระดับนโยบายและระดับการนำไปปฏิบัติได้จริง เพราะจะทำให้ความร่วมมือระหว่างไทย-ลาว มีทิศทางไปในด้านเดียวกันและเกิดความมั่นคง ราบรื่น ต่อเนื่อง ในระยะยาวระหว่างกันได้

6. ประเทศไทยควรให้การช่วยเหลือประเทศ สปป. ลาว แบบการชี้แนะ มากกว่าที่จะเข้าไปช่วยเหลือแบบทำให้ทุกอย่าง ทั้งนี้ เมื่อประเทศไทยได้ให้การช่วยเหลือแบบแนะนำชี้แนะ จะเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศของ สปป. ลาว เอง เพราะประเทศ สปป. ลาว ก็จะเกิดการเรียนรู้ และรู้จักปฏิบัติด้วยตนเอง มากกว่าที่จะคอยงอมืองอเท้ารับการช่วยเหลือจากไทย และที่สำคัญ ประเทศลาวก็จะมองภาพพจน์ ของประเทศไทยไปในทางมิตรภาพและจริงใจ ซึ่งจะลดความเชื่อที่ว่า ประเทศไทยเข้ามาช่วยเหลือแบบหวังผลประโยชน์ที่หลัง แต่เพียงฝ่ายเดียว

7. ประเทศไทยและ สปป.ลาว จำเป็นจะต้องมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ หรือแบบแผนในการดำเนินความร่วมมือในด้านวิชาการร่วมกันอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมมีโครงสร้างที่ต่อเนื่องทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยให้เป็นไปตามแผนงานของรัฐบาลทุกชุด ทุกสมัย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง และเป็นประโยชน์ต่อทั้งสองประเทศในทุก ๆ ด้าน ต่อไปในอนาคต

8. ทั้งสองประเทศควรทำข้อตกลงพิเศษร่วมกันในการลดหย่อนค่าธรรมเนียมของหนังสือเดินทาง โดยเฉพาะอัตราค่าธรรมเนียมหนังสือเดินทางของนักศึกษาชาวลาวที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทย ที่เป็นลักษณะแบบถาวร รายปี ที่มีราคาแพง จึงทำให้นักศึกษาชาวลาวหันมาเลือกที่จะต่อหนังสือเดินทางที่ยู่ยาก แบบชั่วคราว ซึ่งต้องเดินทางไปประทับตราต่อหนังสือเดินทางตามด่านข้ามพรมแดนเป็นประจำทุกเดือน ดังนั้นถ้าประเทศไทยและประเทศ สปป.ลาว ทำข้อตกลงพิเศษเพื่อลดหย่อนค่าธรรมเนียมหนังสือเดินทางร่วมกันให้ถูกลงได้ เชื่อได้ว่านักศึกษาชาวลาวคงต้องเลือกที่จะเดินทางเข้ามาศึกษาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความร่วมมือต่อระหว่างไทย - ลาว ภายใตกรอบในด้านวิชาการต่อไปในอนาคต

9. สถาบันอุดมศึกษาของไทย ควรทำข้อตกลงพิเศษในการที่จะลดหย่อนอัตราค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ให้กับนักศึกษาชาวต่างชาติอย่างนักศึกษาชาวลาว เพราะนักศึกษาชาวลาวมีความทุกข์ยากกว่านักศึกษาชาวต่างชาติอื่น ๆ ที่ศึกษาอยู่ในประเทศไทย ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ควรกำหนดเกณฑ์อัตราลดหย่อนค่าธรรมเนียมในด้านต่าง ๆ ให้กับนักศึกษาชาวลาวเป็นพิเศษ และตามความเป็นจริง อาทิเช่น ทุนการศึกษาของนักศึกษาชาวลาวที่ได้รับนั้น ส่วนมากจะให้แก่เฉพาะค่าเทอม และค่าใช้จ่ายรายเดือนเพียงเล็กน้อย นักศึกษาชาวลาวจึงไม่มีทุนทรัพย์ที่จะมาจ่ายอัตราค่าธรรมเนียมในด้านต่าง ๆ ยิ่งโดยเฉพาะอัตราค่าธรรมเนียมหลักสูตรนานาชาติ ที่ใช้เกณฑ์ทั่วไปเป็นมาตรฐานเรียกเก็บนักศึกษาชาวต่างชาติยิ่งมีอัตราที่แพงมาก เป็นต้น

10. รัฐบาลทั้งสองประเทศควรสนับสนุนส่งเสริมทุนงบประมาณที่เพิ่มมากขึ้นให้กับสถาบันอุดมศึกษา ที่มีเจตจำนงหรือมีความต้องการที่จะดำเนินการความร่วมมือในลักษณะกิจกรรม โครงการยุทธศาสตร์ แบบแผน แผนงาน และอื่น ๆ ภายใต้กรอบความร่วมมือในด้านวิชาการ เพื่อขยายความร่วมมือและพัฒนาความร่วมมือให้ดีขึ้นไปอย่างต่อเนื่องและมั่นคงถาวร

11. มหาวิทยาลัยเอกชนของไทยควรเข้ามามีบทบาทในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้น เช่น การให้ทุนทางการศึกษาแก่นักศึกษาชาวลาว การเข้าไปอบรมหลักสูตรความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้แก่ สปป.ลาว เป็นต้น

12. ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือในด้านวิชาการระหว่างประเทศร่วมกันขึ้นมา เพื่อจัดการประชุมปรึกษาหารือ แก้ปัญหาต่างร่วมกัน หรือรวมไปถึงการร่วมกันกำหนดแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือนั้น ๆ เพื่อให้เป็นไปตามความเหมาะสม และเป็นไปตามแนวทางเดียวกันได้